

УДК 330.142.26

Казмиренко О.В., Кучерявенко Г.В.

**ЛІЗИНГ ОБЛАДНАННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА ОНОВЛЕННЯ
ОСНОВНИХ ФОНДІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

В статті розглядаються питання розвитку лізингу, як однієї з перспективних форм оновлення основних фондів в Україні. Приведено перелік основних чинників, які перешкоджають розвитку лізингових послуг. Запропоновано шляхи вирішення проблем розвитку лізингових послуг в Україні

The article is devoted to some important questions of leasing development as one of the most promising forms of fix assets renewal in Ukraine. The list of impediment factors is given. Proposed approaches to solve the existing problems with leasing development in Ukraine.

Відображаючи накопичений виробничий потенціал, основні засоби відіграють значну роль в діяльності кожного підприємства, оскільки визначають прогресивність та економічність виробництва. З метою збереження та підвищення конкурентоспроможності виробництва продукції для вітчизняних підприємств одним з основних завдань управління основними фондами є необхідність їх своєчасного оновлення та модернізації.

Протягом останнього десятиріччя показник ступеню зносу основних засобів підприємств в Україні в цілому та у розрізі окремих видів економічної діяльності постійно зростає, і на початок 2005 року досяг рівня майже 50 відсотків по країні, а по деяких видах діяльності - 62 відсотків.

У розвинених країнах капітальні інвестиції у виробництво значною мірою здійснюються за допомогою лізингу. Так, у загальній сумі капітальних вкладень в устаткування на лізинг припадає: в Австралії – 33%, у США – 25-30%, у Франції – 13-17%. Найбільшу питому вагу в загальнонаціональних інвестиціях становлять лізингові операції в таких країнах, як Ірландія (46%) і Англія (35,8%). В Україні ця цифра складає лише 1,2%

Проведений аналіз основних вітчизняних публікацій і досліджень виявив, що лізинг в Україні знаходиться на стадії початкового розвитку - фундаментальних праць з питань лізингу опубліковано небагато.

Характеристика становища лізингових операцій в світі, особливості лізингових відносин в зарубіжних країнах представлена у роботі Міщенко В.І., Луб'яницького О.Г., Слав'янської Н.Г. "Основи лізингу" [3]. Поза увагою авторів залишилися питання запозичення Україною позитивних моментів закордонного досвіду у цій сфері.

У праці Прилуцького Л.Н. "Фінансовий лізинг. Правові основи, економіка, практика" розкрито сутність митного, валютного та податкового регулювання лізингових відносин [4].

Правовому регулюванню лізингу, його міжнародній уніфікації приділена увага у роботі Кабатової Є.В. "Лізинг: правове регулювання, практика" [5].

У праці Кочеткової В.Н., Краєвої Є.В., Кочеткової О.В. "Організація лізингових операцій" [6] проаналізована практика здійснення лізингових операцій в Україні, зроблена спроба виявити перспективи майбутнього розвитку лізингу.

Практичні питання укладання договорів фінансового лізингу з метою вирішення підприємством інвестиційних проблем шляхом придбання промислового обладнання на умовах міжнародного лізингу розкрито у роботі Карпи М.В., Махмутової Р.А. "Фінансовий лізинг на підприємстві" [7].

Щодо зарубіжних праць, то слід зазначити роботи Європейської асоціації лізингових компаній "Практичне керівництво з лізингу" [8], "Лізинг у Європі" [9] та "Лізинг у Європейському Союзі" [10], матеріал в яких подається у формі огляду оподаткування, регулювання лізингової діяльності в країнах Європи. Науково-дослідницька та практична цінність, досвід та розробки з лізингу європейських країн заслуговують на вивчення для можливого подальшого впровадження в Україні.

Метою даної статті є виявлення основних тенденцій розвитку та характеристика сучасного стану лізингових операцій в Україні як однієї з перспективних форм оновлення основних фондів вітчизняних підприємств.

За даними офіційної статистики для відновлення існуючих основних засобів економіка України потребує щонайменше 563 млрд. грн. І хоча обсяг інвестицій в основний капітал в Україні постійно зростає, в 2006 році було освоєно лише 125,3 млн. грн. (23,0 % у співвідношенні до ВВП, Табл. 1), при цьому оновлення основних фондів практично на 58 відсотків профінансовано за рахунок власних коштів підприємств та організацій (Рис. 1).

Таблиця 1

Динаміка обсягів інвестицій в основний капітал в Україні за період 2002-2006 р.р.

Показник	Рік				
	2002	2003	2004	2005	2006
Валовий внутрішній продукт, млн. грн.	225	267	345	441	544
	810	344	113	452	153
Інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення), млн. грн.	38 851	51 011	75 714	93 096	125 254
Відношення обсягів інвестицій в основний капітал до валового внутрішнього продукту, %	17,2	19,1	21,9	21,1	23,0

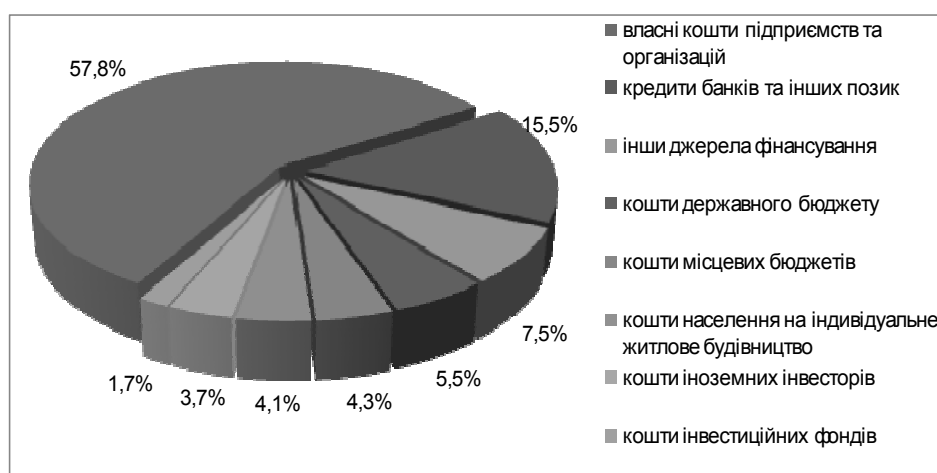

Рис. 1. Структура інвестицій в основний капітал в 2006 році

Незважаючи на активний розвиток фінансової системи, ринок лізингових послуг в Україні перебуває на стадії становлення.

Історично розвиток лізингових послуг в Україні розпочато зі становлення діяльності АКБ "Україна" та створення в 1996 році Фінансово-лізингового Дому [2].

Головними операторами на ринку лізингових послуг в Україні були вітчизняні компанії: банки (до них зверталися за лізинговими послугами 46% підприємств) та лізингові компанії (40%). До іноземних лізингодавців звертались 16% підприємств від загальної кількості тих, хто планував отримати обладнання в лізинг [11].

Лідером серед лізингодавців з обладнання та устаткування виступає НАК "Укргролізинг", яка з-поміж вітчизняних лізингових компаній вирізняється наданням в оренду сільгосптехніки. Також до найбільших українських лізингових компаній належить ТОВ "Універсальна лізингова компанія", ТОВ "Перша лізингова компанія" (див. табл. 1). Більшість компаній об'єднані у Всеукраїнську асоціацію лізингу "Укрлізинг" [2].

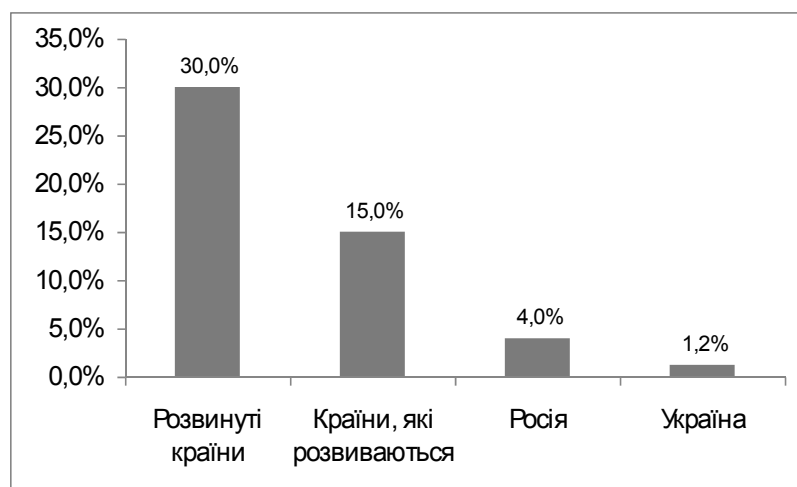

Рис. 2. Обсяг інвестицій в основні фонди, які здійснюються за допомогою лізингу

Лізинг в Україні не є поширеним для малого бізнесу. Основними клієнтами лізингових компаній виступають великі та середні підприємства (Рис. 3).

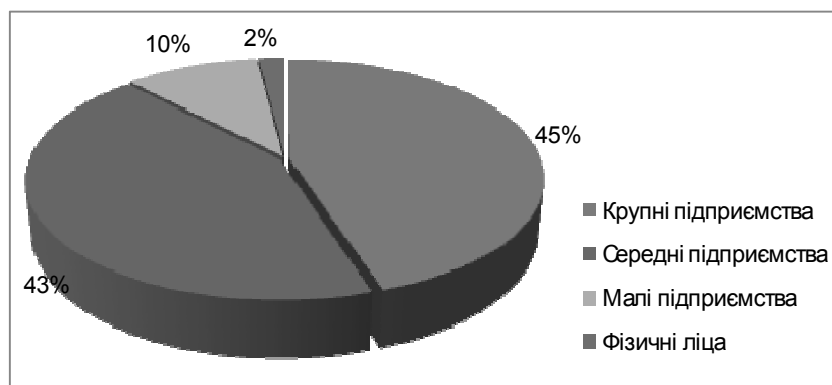

Рис. 3. Розподіл лізингоотримувачів в портфелі лізингових договорів

В основному лізинг використовується для фінансування проектів по придбанню авіатехніки (28,8% від портфелю активів лізингових компаній України), легкового

автотранспорту (28,3%) та вантажного транспорту (21,2%), при цьому частка активів, яка припадає на автотранспорт, в 2006 році значно зросла в порівнянні з 2005 роком (Рис. 4 та 5).

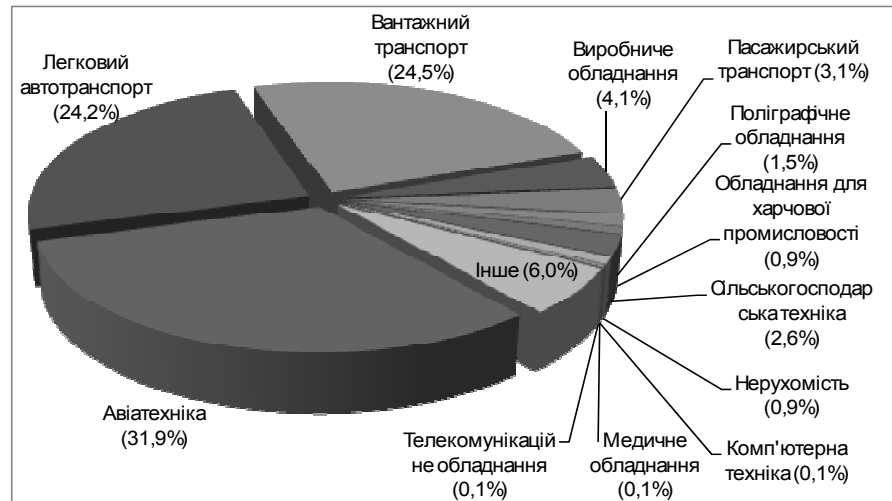

Рис. 4. Структура портфелю активів лізингових компаній України в 2005 році

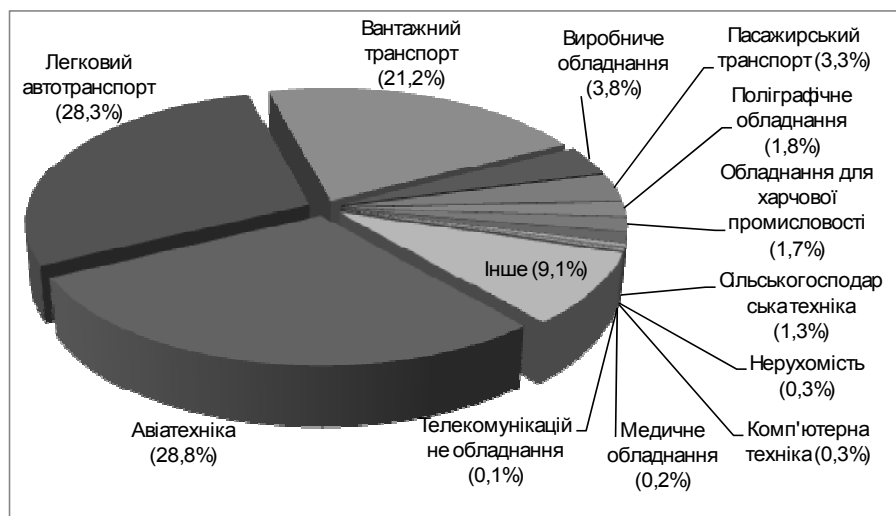

Рис. 5. Структура портфелю активів лізингових компаній України в 2006 році

Фінансування лізингових операцій здійснювалось за рахунок наступних джерел: банківські кредити (80,7%), власні кошти (16,3%), позикові кошти юридичних осіб (3,0%) [12].

Серед чинників, які перешкоджають розвитку лізингових послуг в Україні, насамперед виділяють наступні:

1. Законодавчі.

Законодавством визначені лише правові рамки для операцій з фінансового лізингу. Угоди з оперативного лізингу нині трактуються як оренда, що не відповідає природі лізингу та призводить до певних ускладнень у податковому обліку. Законодавча невизначеність операцій з оперативного лізингу дає можливість прирівнювати такі

операції до операцій з фінансового лізингу, що негативно відбиватиметься на загальному фінансовому стані лізингових компаній. Це можна пояснити відмінністю обліку операцій при фінансовому та оперативному лізингу - різні періоди віднесення платежів за договорами на валові доходи та різні підходи до оподаткування ПДВ.

До цього часу зберігаються відмінності щодо визначення лізингу в законах "Про лізинг" і "Про оподаткування прибутку підприємств", невідпрацьований механізм вилучення техніки у безспірному порядку за несплату чергових лізингових платежів.

Не до кінця вирішене в нормативно-правових актах і питання права власності на лізингове майно, що перешкоджає розвитку лізингових відносин.

Потрібно також привести українське законодавство з лізингу у відповідність до міжнародного, насамперед, європейського.

2. Фінансово-економічні.

До економічних переваг лізингу належить те, що у всіх країнах можливе застосування прискореної амортизації на об'єкт лізингу, а також нормативне регулювання захисту права власності лізингодавця на об'єкт лізингу. Проте, на відміну, наприклад, від російського законодавства, а також молдавського, деяких країн СНД, що знаходяться в Середній Азії, в Україні відсутні податкові пільги відносно лізингу [11].

Крім того, значною є проблема недостатності мобілізації грошового капіталу, який міг би стати джерелом закупівлі обладнання з метою подальшої передачі його лізингоотримувачу. Високу вартість лізингу спричиняють високі ставки на кредити комерційних банків. За розрахунками фахівців, щоб лізингова операція давала хоча б мінімальний прибуток, кредитна ставка не повинна перевищувати 22% [13].

Підвищує вартість лізингових послуг і нотаріальна реєстрація договорів. З одного боку, вона захищає права лізингодавців, а з іншого, спричиняє фінансове навантаження - вартість нотаріальної послуги (державне мито) сьогодні становить 5% від суми операцій за договором [2].

Українські лізингові компанії зазначають, що ключовою умовою розвитку їх бізнесу є доступ до фінансових ресурсів. Брак фінансових ресурсів є результатом макроекономічної нестабільності, високого рівня інфляції, недостатності довгострокових кредитів, а також високих відсоткових ставок та комісії банку.

3. Інформаційні.

В Україні відсутня необхідна достовірна інформаційна база не тільки по кількісних, але і по якісних показниках, що характеризують вітчизняну лізингову діяльність. Державні статистичні органи не мають даних по обсягах лізингових послуг, кількості укладених, виконаних і невиконаних договорів, джерелах фінансування, вартості техніки і обладнання, переданого у лізинг, у розрізі видів економічної діяльності, суб'єктів господарювання та економіки в цілому [14].

Розвиток українського ринку лізингу гальмується також низькою проінформованістю потенційних клієнтів про лізинг.

4. Організаційні.

По-перше, діяльність існуючих лізингових компаній залежить від корпоративних інтересів власників та партнерських груп компанії. В цьому аспекті можливо використання поняття "кишенькової лізингової компанії" аналогічно поняттю "кишенькового банку" з відповідними негативними наслідками цього явища.

Також до складу організаційних проблем можливо віднести проблему професійної підготовки кадрів з питань лізингу, оскільки підготовка кадрів по даному виду діяльності здійснюється в загальному порядку підготовки спеціалістів економічного напрямку, без певної спеціалізації.

Таким чином, передумовою активного розвитку лізингових операцій в Україні є, перш за все, реформування податкового законодавства в частині стимулювання лізингових операцій: запровадження пришвидшеної норми амортизації для об'єктів лізингу, надання інвестиційних пільг при оподаткуванні прибутку підприємств, застосування спрощеної процедури повернення майна.

Для підвищення стійкості лізингових операцій також необхідно розглянути можливість використання інтегрованих фінансових послуг, наприклад, технологій лізингу і факторингу.

Комплекс заходів, який доцільно провести для активізації розвитку лізингу в Україні, можна доповнити також наступними пропозиціями:

- зниження вартості нотаріальних послуг з оформлення договорів лізингу з метою послаблення фінансового навантаження на учасників лізингової угоди;
- надання податкових пільг щодо операцій з міжнародного лізингу для ввезення на територію України високотехнологічного устаткування;
- створення лізингових центрів, які б спеціалізувалися на обслуговуванні малих підприємств;
- організацію при обласних лізингових центрах відділів з формування бази даних про попит та пропозицію на обладнання й устаткування;
- розроблення державної програми підтримки лізингу, яка б передбачала залучення банківського сектору до розвитку лізингових послуг.

Особливо важливою є саме державна підтримка лізингу в Україні. За її посередництвом лізинг можна розглядати як одну з найперспективніших форм інвестування, що поліпшує фінансовий стан безпосередніх товаровиробників та підвищує конкурентоспроможність вітчизняного малого й середнього бізнесу.

Література

1. За даними статистичного збірника «Основні засоби України», К.: Державний комітет статистики України, 2005 р., с.12, 19.
2. Онищук Я.В. Розвиток лізингу в Україні// Фінанси України. – 2005. – №7. –С.106.
3. Міщенко В. І., Лубяницький О. Г., Славянська Н. Г. Основи лізингу: Навч. Посіб./Сер. Бібліотечка банкіра. – К.: Тов-во „Знання”; КОО, 1997. – 138 с.
4. Прилуцкий Л. Н. Финансовый лизинг. Правовые основы, экономика, практика. – М.: Ось-89, 1997. -272 с.
5. Кабатова Е. В. Лизинг: правовое регулирование, практика. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 204 с.
6. Кочетков В. Н., Краева Е. В., Кочеткова О. В. Организация лизинговых операций . – К.: Украинско-финский институт менеджмента и бизнеса. – 1998. – 103 с.
7. Карп М. В., Махмутов Р. А., Шабалин Е. М. Финансовый лизинг на предприятии. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1998. – 119 с.
8. Олійник О.В. Фінансовий лізинг : Проблеми та шляхи вирішення. / Фінанси України. - №9, 2004
9. Пашкевич О. Лізинг - в масы / Галицькі контракти. - №41, 2004
10. Куналова Г.І., Гринчук Ю.С. Лізинг в Україні: статистико -економічний аналіз, прогноз, шляхи подальшого розвитку. Монографія. - Біла Церква: - К.: Вид. ВАТ «Білоцерківська друкарня», 2007. - 237 с.
11. Внукова І.М., Бадзим О.С., Череватенко В.А. Оцінка можливостей розвитку фінансового лізингу в Україні// Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №9. – С.49.
12. Отченаш К. Г., Драган Т. М. Ринок фінансового лізингу у цифрах// Лізинг в Україні: Інформаційно-аналітичний бюлетень. – 2005. – №2. – С.1.
13. Дорофєєва О.В. Диверсифікація ризиків фінансування лізингової діяльності// Актуальні проблеми економіки. – 2003. – №5. – С.34.
14. Лаврінєнко Л.І., Хомин П.Я. Звітність сільськогосподарських підприємств треба удосконалити //Облік і фінанси АПК. - 2006. -№4. - С. 108-111.

*Рекомендовано до публікації
д.е.н., проф. Вагоною О.Г. 12.10. 07*

*Надійшла до редакції
29.10.07*